

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1972

ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK FORENING FOR VÆRLØSE KOMMUNE
1972

Historisk Forening for Værløse kommune

Fmd.: Kulsvier Karl K. Nielsen, Mosegården,
Skovgårdsalle 37,
3500 Værløse. Tlf. 48 00 70.

Kass.: Maskinm. J. K. Skov, Vesterbo 131,
3500 Værløse. Tlf. 48 02 88.

Årsskrift udsendes omkring 15. februar.

Medlemsbidrag: Mindst 10 kr. årlig.

Postgiro nr. 719 58.

Når intet andet indtræffer, afholdes vore sammenkomster således:

Generalforsamling: Sidste halvdel af februar.

Den lille skovtur: 2. søndag i maj. Den store udflugt: 2. søndag i juni. Efterårsvandretur: 2. søndag i september. Reserver dagen.

Alle er velkomne, også ikke-medlemmer.

De historiske samlinger

i Mosegården, Skovgårdsalle 37, er åbne 1. og 3. søndag i hver måned fra kl. 13-17.

Udenfor disse tider kan samlingerne beses efter aftale med formanden eller kassereren.

I årets løb

Af Karl K. Nielsen

Det viste sig ved forrige års generalforsamling, at festsalen i Ll. Værløse skole var for lille til det store fremmøde, som er blevet en regel. Derfor blev dette års generalforsamling d. 24. feb. afholdt på Syvstjerneskolen, som har en større sal, og det viste sig også her, at vi kunne samle fuldt hus.

Ved generalforsamlingen tog beretningen ret lang tid, da der var sket temmelig meget af ting, der skulle omtales.

Kasserer Skov fremlagde et regnskab, som balancerede med kr. 45.788,69 og en formue i byggefonden på kr. 18.778,18. Udtalte sig om medlemsfremgangen. Bestyrelsen genvalgte, og en foreslået kontingentforhøjelse på *mindst 10 kr. årlig*, blev vedtaget.

Efter generalforsamlingen og kaffebordet var der gennemgang af gavebordet. Det fyldte hele salen rundt, og det har knebet meget med at få det placeret i vore lokaler på Mosegården, hvor vi mangler plads, især magasinplads. Sidst på aftenen viste vi en serie lysbilleder fra udgravningen af pottemagerovnene i Farum Lillevang.

Vor forårstur d. 14. maj gik til Frederiksdal, hvor vi spadserede forbi Bleghuset og langs Mølleåen til Hjortholm voldsted. Vi drak medbragt kaffe på dæmningen ved Store Hulsø og besteg til sidst Sneglehøj.

Sommerturen d. 11. juni gik til Nordsjælland med første besøg i Uggeløse kirke, som var under restaurering, og vi så, hvad der var fremdraget af murværk og vinduer. Næste besøg gjaldt et Naturmuseum ved Ramløse, hvor konservator A. Diderichsen og frue har skabt en stor samling af udstoppede danske dyr og fugle, som var fint opstillet.

Frokost på Helsingekro, og derefter så vi en stump middelaldervej ved Nejlinge og en dobbelt jættestue ved Blistrup. Til sidst gjorde vi holdt i Hillerød, hvor vi besøgte Nordsjællands Folkemuseum, og der var tid til øl, kaffe eller is på Hillerød Torv.

Efterårsudflugten d. 10. sep. skulle være gået til Bakkehuset på Frederiksberg og til ruinerne under Christiansborg slot; men turen blev aflyst en halv time før afgang, da der ikke var kommet nogen chauffør til bussen. Det var en meget kedelig affære at køre rundt til opsamlingsstederne og meddele ventende dette. De skuffede mennesker blev inviteret til kaffe på Mosegården, og vi havde den glæde, at ca. 30 benyttede sig af musumsbesøg og kaffe.

Vi fik senere et tilbud fra vognmanden (Alfa-bus) om gratis kørsel en anden dag; men det ville blive vanskeligt at samle de samme mennesker igen, og turen blev opgivet.

Den 6. og 7. maj var der folkedansere på plænen foran Mosegården. Alene den første dag samledes over 100 folkedansere der. Det var Folkedanserforeningen Syvstjernen, der holdt stævne, og det var et festligt islæt for gård og museum. Den sidste dag optrådte de også ved en kirkebasar.

En optælling til en statistik viser, at der har været 1776 besøgende sidste år. Heraf tegner foreninger og skoleklasser sig for det halve. Hvem besøger vort museum? – Det gør f. eks. Søndersøskolen, Syvstjernes skolen, Hareskov skole og Ll. Værløse skole med flere klasser, men mest 3. og 4. klasser. Ellers kan nævnes Frederiksberg og Lyngby arkæologgrupper, Værløse søndagsskole, Midtsjællandske Gårdejere, Bernadotteskolen, konserveringsfolk fra Ballerup og den nystiftede Slangerup Historiske Forening. Herlev-Hjortespring Historiske Forening, Roklubben Furesø, Pythagoras-ordenen i Ballerup-Smørum, børnehaver fra Nørreskov Park, Ll. Værløse, Kr. Værløse og Syvstjernen m. fl. F.O.F. i Gladsaxe, L.O.F. i Blistrup, omsorgsklubber, folkedanserforeningen, Falkonergårdens gymnasium, Lyngby Kontaktklub, Kennedyskolen i Gladsaxe, St. Georgsgildet, 16. kreds, Husmødrenes Fritidsklub, Nørrebro, Værløse F.O.F., Hareskov Lille Skole, Rotary klubben, Toftehøjskolen i Ølstykke med såvel forældre som lærere. Feature uge, børn fra Syvstjernen og Søndersøskolen. Altså vidt forskellige kategorier i vort museumsbesøg.

Ved disse større besøg, f. eks. 60 fra Ølstykke, har der været hjælp af den mere interne arbejdsgruppe i foreningen, dvs. de, der er med ved ordning af tingene, registrering, tegning og fotografering.

Vi har i årets løb registreret numrene fra 2903 til 3201, altså lige ved 300 numre. Det er den største gaveliste i foreningens historie, og der er grund til at takke for alle disse gaver og den interesse og velvilje, der vises foreningen.

Vor registrering foretages efter Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings regler, og er det system, som bruges af de fleste museer. Vi har benyttet det fra nr. 1600 og frem til nu nr. 3200; men vi er ved at tage fat på den første ende fra nr. 1 til nr. 1600, hvor vi kun har journaler at gå frem efter. Her er vi i årets løb nået til nr. 750, så vi ser frem til at få vore kartoteker i orden i løbet af 1973.

Udgravninger og undersøgelsesarbejder har der kun været få af. En gravning for Nationalmuseet 3 uger i Farum Lillevang. På egen hånd har Nationalmuseet gravet i Lille Hareskov (oldtid). Ved anlæggelsen af golfbanen har ing. Thomsen, Ll. Værløse, fundet nogle bopladser med redskaber (privat). En skovbørnehave har i Store Hareskov fundet en del spillemønter, som statsskovrider E. Laumann Jørgensen har skrevet om i dette årsskrift.

Ved et arbejde, der gik ud på at understøtte den vestlige kirkegårdsmur i Kr. Værløse, fremkom nogle skeletter, som muren viste sig at være bygget over; kun hoved- og skulderparti lå uden for muren i Kirkelys have. Man må formode, at det tidligere kirkegårdside har ligget længere mod vest, og da man bestemte sig til at bygge en ny og bedre mur, har disse grave åbenbart været sløjfede; ingen har vidst, at der lå skeletter. – Ved Jonstrup har vi set på kogegruber.

Museet har ved forskellige lejligheder, bl. a. ved udstillinger, lånt genstande ud, f. eks. legetøj til Ballerup Museum og køkkenting til Farumgård.

Som sædvanlig har der været mange aktiviteter med opvisninger og foredrag; det gælder historiske foreninger, grundejerforeninger og omsorgsklubber både på vor egn og i København. Kasserer Skov har ledet en aftenhøjskole i vinter om egnhistorie. Karl Nielsen og Tove Werner har deltaget i et 3-dages museumsmøde i Halmstad. Skov har været til generalforsamling i D.K.M. i Staurbyskov ved Middelfart. Sally Nielsen har deltaget i et tekstilkursus på Brandbjerg højskole ved Jelling.

Kommunen har tilstillet os et beløb på 20.000 kr. til arkitekthonorar for et udkast til en ny museumsbygning, opført i etaper. Ligeledes 10.000 kr. til museets drift, og for disse beløb bringes museets bedste tak. Da kommunens repræsentant i vor bestyrelse, fru Grethe Sparresø, er udtrådt af kommunalbestyrelsen, er fru Nina Bidsted indtrådt i stedet.

Hjemneværnet, som har haft to rum i Mosegårdens stald, er flyttet fra disse, og vi vil bruge det ene som magasin og det andet som konserveringsrum. Der er udført en del restaureringsarbejder, dels ved fremmed hjælp, som bliver betalt, og dels har vore mandlige medhjælpere udført en del restaureringer, samt lavet hylder til vort magasin og montrer m. m. Vort legetøj, især dukker og dukkehuse, har været igennem kyndige hænder i efteråret.

Der er indkøbt en båndoptager til vort museumsarbejde. Til slut en tak til den lille trofaste flok, der udfører alt det daglige slæb.

Regne — penninge

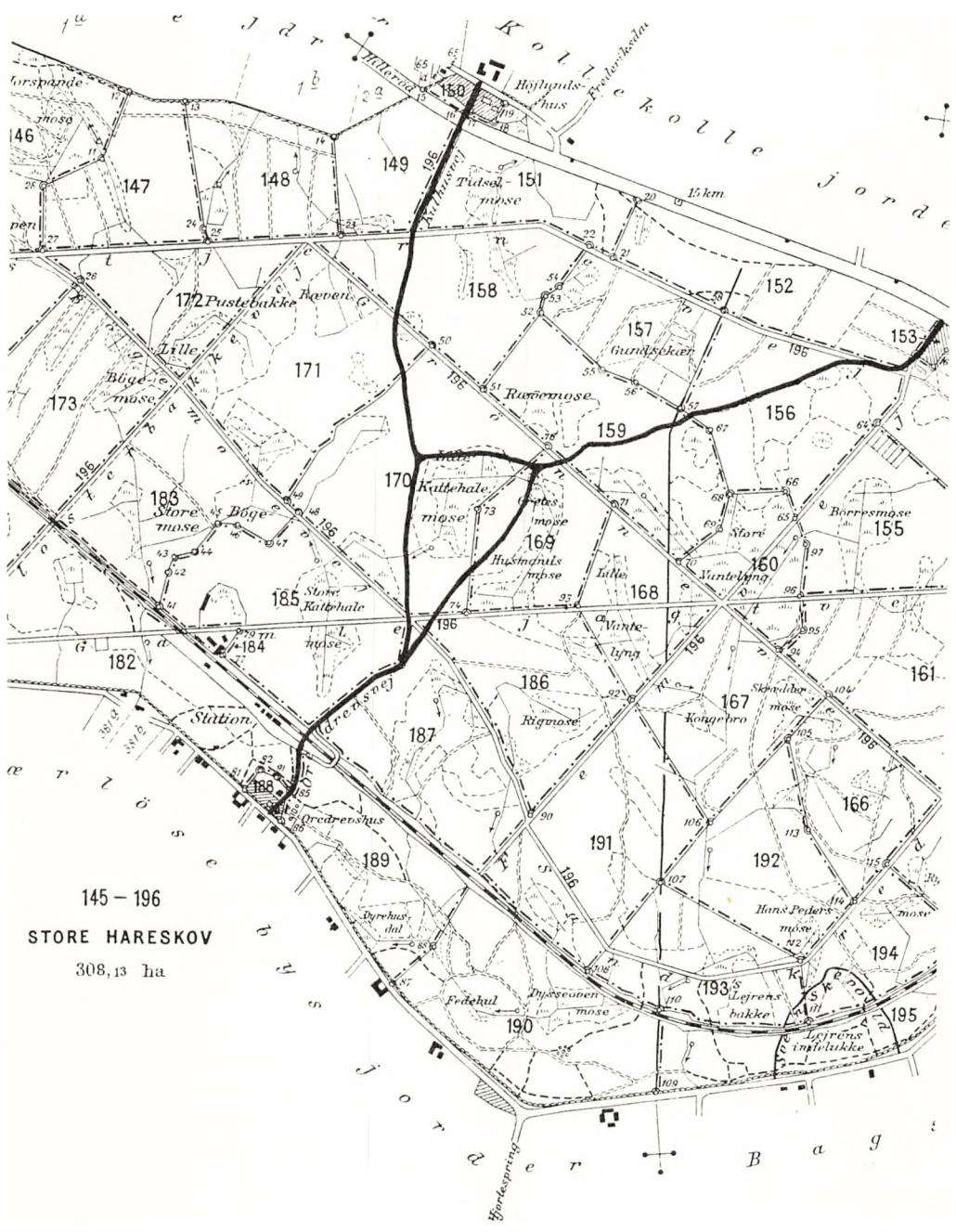
Af E. Laumann Jørgensen

I slutningen af 1960'erne oprettedes der i Hareskovområdet et antal skovbørnehaver, og skovdistriktet støttede denne nye pædagogiske friluftaktivitet ved at stille små lysninger til rådighed, forsynet med klatretræer, træskiver og træstammer til at sidde på m. m.

En skovbørnehave fra Hareskovby fik anvist et areal inde i Store Hareskov i afdeling 186, omtrent midtvejs mellem Femvejskrydset og Hareskov station, og en dag i begyndelsen af april 1972 forlød det, at børnene under deres leg havde fundet et antal mønter i skovbunden, og på grund af mønternes farve og præg blev det fra mund til mund efterhånden til, at det kunne dreje sig om guldmønter fra gammel tid.

For at få rede på forlydenderne skabtes kontakt mellem skovbørnehavens ledelse og skovdistriktet, og for at det hele kunne gå korrekt til underrettede man Nationalmuseet ved Den Kongelige Mønt- og Medallesamling, og aftalen blev, at lederen af

skovbørnehaven og skovdistriktet skulle indsende samtlige fundne mønter til en nærmere undersøgelse ved Nationalmuseet. Efter at have fået samlet mønterne sammen fra de forskellige børns hjem, modtog Mønt- og Medaillesamlingen ialt 23 mønter.

Den 4. maj 1972 svarede Nationalmuseet lederen af Hareskov skovbørnehave således:

„De små regnepenninge af messing, som er fundet i Hareskoven, og af hvilke 23 er indsendt til Nationalmuseet, er alle udført af regnepenningemager Ernst Ludwig Sigmund Lauer, der arbejdede i Nürnberg i 1790'erne. Regnepenninge kendes fra mange danske strøfund, men det er ikke almindeligt at finde mange sammen. Det vil være af interesse for Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling, om man kunne få alle de fundne stykker indsendt, og dette skal også gøres ifølge gældende danefælov. Finderen er berettiget til en godtgørelse af metalværdien, der jo på det nærmeste i dette tilfælde er lig nul, men dertil lægger vi en dusør. I dette tilfælde anser vi det for rimeligt at sende dusøren til børnenes lærerinde, som bedst kan tage stilling til fordelingen. Samlerværdien af stykkerne er minimal, så dusøren må betragtes som belønning for indsendelsen. Nogen ejendomsret til fundne mønter har man ikke. De tilhører alle Nationalmuseet, fordi de betragtes som en vigtig historisk kilde.

Regnepenge brugtes oprindeligt, som navnet angiver, til udregninger på regnebrædt, men gik senere over til at blive spillemønter og legetøj. Nürnberg var hovedfabrikationsstedet i 3-400 år. Leopold II, der ses på det ene stykke, var tysk-romersk kejser 1790-92. Schwarzenberg, som er fremstillet på en anden, var østrigsk hærfører. De fleste af stykkerne har et hjelmklædt hoved og omskriften Alex Mag = Alexander Magnus = Alexander den Store. Det er dog et frit opfundet „portræt“.

Af størrelse er messingmønterne næsten ens, idet diameteren er 15–17 mm, og tykkelsen ganske ringe, som almindeligt skrivepapir.

Foruden præg af ovennævnte personer ses på fladerne af nogle af mønterne en 8-takket stjerne med teksten E. L. S. Lauer og Leopt. II i en kreds omkring stjernen. På andre mønter findes en fugl med udspilede vinger, bærende en fjer eller en gren i næbbet og på visse mønttyper en løve med rejst hale.

På alle mønterne står anført: RECHEN PFENING.

Et nærmere eftersyn i skovbunden ved skovdistriktet i løbet af sommeren og efteråret 1972 har yderligere skaffet 13 regnepenninge for dagens lys, spredt over et areal på $\frac{1}{2}$ –1 tønde land, hovedsagelig øst for de to findesteder, skovbørnehavens fund koncentrerede sig omkring.

Samtidig har skovdistriktet i området fundet en 11 cm lang, håndsmedet proptrækker af jern, en flaskehals og en flaskebund af gammelt, grønt glas samt et stærkt rustent jernstykke på $15 \times 5 \times 2$ cm.

Når man samtidig noterer sig, at lokaliteten ligger tæt øst for den gamle vej eller træksti, der fra Hareskovby gennem Hareskov førte til henholdsvis Kulhus og Bøndernes Hegn, er det nærliggende at få den tanke, at der indenfor de sidste par århundreder i området, hvor mønterne m. m. er fundet, har ligget en plads, hvor man gennem en årrække har holdt marked eller fester, måske med opstillede boder til spil, salg m. v.

En gennemgang af skovkortene, som foreligger udarbejdet for hvert 15. år helt tilbage fra 1843, viser imidlertid intet det pågældende sted udover almindelig bøgeskov, men fortsatte undersøgelser i skoven og i arkiver kan forhåbentlig kaste mere lys over det store og interessante møntfund, de små børn fra skovbørnehaven gjorde, og som i løbet af et par dage lagde op til en slags guldfeber i den ellers fredelige og rolige Store Hareskov.

Museumsnr. 13/1953.

Lysestage.

Tegnet af Tine B.

Lysestagen er af brændt ler, gul, med højde 15,5 cm, mål fornedet 11,5 × 11,5 cm. og foroven 8,5 × 8,5 cm. Stagen er profileret med buer foroven og fornedet og buesnit i alle hjørner.

Den ene side er forsynet med inskriptionen N O S B R 1872. Det betyder Niels Olsen, Bregnerød. På den anden side står S O S B R 1872, det betyder Sophie Olsen, Bregnerød.

De to sider uden indskrift er dekoreret med tværgående streger. Stagen, som er beregnet til et ret tykt lys, er en såkaldt brudelysestage; derfor både et mands- og et kvindenavn.

I Nordsjællands teglværksegne var det meget almindeligt, at man lavede sine lysestager selv eller lod dem lave af en, der kunne, og denne stage er sikkert lavet af en kammerat til Niels og Sophie. Ligesom manglebrætter, vindepinde og lignende har det været en slags husflidsarbejde.

Man sagde i gamle dage, at man kunne tage varsler af brudebordets lys. Hvis det brændte lige, ville livet forme sig vel for brudeparret; hvis lyset „løb“, ville det ikke gå så godt.

Stagen, der nu er 100 år gammel, er en gave fra tømrermester Alfred Jensen i Bregnerød, og menes udført af en teglværksarbejder og brændt sammen med stenene i ovnen på Bloustrød teglværk.

Karl K. Nielsen.

Da Syndfloden kom

I november måned 1872 fik min søster Christine, som dengang var otte år en dag ordre til at følge med mig ned til Farum. Jeg skulle have nye støvler, og dem skulle skomager Vilhelmsen i Farum sy til mig. Vilhelmsen var egnens bedste skomager, – det havde han ord for at være; desuden kendte mine forældre skomagerfolkene, så vi skulle til Farum, min søster og jeg.

Jeg var dengang 6 år, eller tæt derved. Nå, – vi begav os trøstigt på vej – jeg var naturligvis henrykt over at skulle have nyt fodtøj. Det var ikke frit for, at jeg følte mig lidt kry deraf.

Men da vi var kommet et godt stykke uden for byen og var i nærheden af Nørreskoven, begyndte det at se så underligt mørkt ud, – det begyndte også at småregne, men lidt efter lidt tog regnen til, og blæsten, som vi før havde mærket anledningsvis, blev pludselig voldsom – ja, gik helt over til storm.

Det var slet ikke morsomt. Vi måtte skynde os at komme i læ – sagde min søster – jeg tror det bliver uvejrlig. Jeg begyndte rigtig at blive ked af det, og foreslog min søster at vende næsen hjemefter. Men det kunne der slet ikke være tale om – desuden var vi jo strax inde i skoven, og derinde skulle vi da nemt finde læ, mente hun.

Det var der jo også tildels; men uvejret øgedes: Det stormede ganske forskrækkeligt – og så dette mørke! Jeg blev bange; men min søster, som var meget energisk og vant til at lystre parole for en given ordre, ville ikke vende hjem med uforrettet sag, så frem skulle vi. Hun trøstede mig med, at når vi kom helt ud af skoven, holdt uvejret nok op igen – det gjorde det altid, når det tog så stærkt på vej til at begynde med.

– Men det holdt ikke op, – tværtimod, – det blev værre og værre. Vi havde aldrig oplevet noget lignende. Kommen ud af skoven, er der to søer, der mødes, kun adskilt ved en smal – ja, i hvert fald dengang – meget primitiv vej. Vejen var så smal, at to almindelige køretøjer ikke kunne komme forbi hinanden.

Til vor store forskrækkelse så vi desuden nu, at vandet var steget og stod ikke så lidt over den meget lave søvej. Pludselig gav vi os begge to til at græde; men det varede kun en kort tid, så siger Christine: Ja, med det kommer vi jo ingen vej, vi må vade igennem; jeg kan godt se vejen. Det var lettere sagt end gjort; men søster var jo chef for ekspeditionen, og hun trak af med mig – der hjalp ingen: Åh, kære lille søster – der; næ tak!

Igennem måtte vi, og det var slet ikke så behageligt for sådan to små turister at soppe mindst 200 alen i vand til knæene; det var jo ikke sommer mere.

Da vi var kommet over vandet, løb vi så stærkt som benene kunne bære os; men løbe hele vejen var da umuligt – især i sådant vejrlav, som Jyden han siger; det lod sig nok ikke gøre. Men vi fik da engang ende på al vor møje og besvær og nåede vort bestemmelsessted.

Skomagerfolkene var højst bestyrkede over at se os i en sådan tilstand; men de var gode og beslutsomme mennesker. De fik i en hast klæderne af os og puttede os i seng, gav os mad og varm drikke og trøstede os efter bedste evne. De var enige om, at vi måtte blive hos dem natten over; men da min søster indvendte, at vi absolut måtte hjem samme aften, da Far og Mor nok gik og var ængstelige for os, lovede folkene, at de nok skulle få en af de unge karle til at ride hjem med besked om, hvor vi var, og at alt var Olreit. – Med denne forsikring fra de gode mennesker, vi var hos, faldt vi snart til ro. Og da vi faldt i søvn, da sov vi begge trygt, og vågnede først dagen derefter. –

Det var tidligt på formiddagen; men Far sad der allerede og ventede på os og var klar til at føre os hjem. – Alt var nu godt og vel.

– Men i lange tider spurgtes det rundt omkring fra, – om ulykker, forårsaget af det frygtelige uvejr, som sendte os en stormflod med oversvømmelser, – især hvor man havde sin boplads i nærheden af havet; men også på steder, hvor man mindst af alt kunne vente sig sådant, kunne det jo, som her antydningvis er skildret, volde besværligheder og bryderier nok.

Jeg har jo også siden været på de fleste steder, hvor det gik værst til, – men det må vi gemme til senere, – for der er som bekendt andet, der trænger sig på, inden vi er ved vejs ende.

– „Rejsen er lang“. –

Känitz Simonsen.

Denne beretning om det frygtelige uvejr den 13. november 1872, der blev årsag til den store stormflod i Østersøen, stammer fra nogle erindringer fra barndommen i Værløse sogn, nedskrevet i to stilebøger af Känitz Simonsen. Dette forfatternavn er et pseudonym for Hendrik Vilhelm Simonsen, f. 8.11.1866 i Jonstrup. Han blev skuespiller.

Netop i år fylder en af museets mærkeligste genstande 200 år. Det drejer sig om en lille, mørkebrun dreng, der i mange år har stået som brøndfigur på Højgård i Kr. Værløse.

Figuren, der har museumsnr. 354/1953, er lavet af hårdt, mørkt træ af ukendt sort og er 45 cm høj. Den forestiller en lille dreng med sort, lokket hår, skæve øjne og kun iført et lændeklæde. Han står i vand til anklernerne og bærer en sten. På fodstykket står malet årstallet 1772.

Drengens ben er støbt ned i en rund cementskive, der nok har erstattet en oprindelig træplade, der vel er rådnet, mens han har stået på brøndkarmen.

Da vi fik ham overdraget af fru Eriksen på Højgård, blev det fortalt os, at han

slæbte sten til at bygge brønden med, og at han ifølge overleveringen blev kaldt „Nitpelong“. Mere ved vi faktisk ikke med sikkerhed.

Drengens udseende er fremmedartet, og årstallet 1772 fører uvilkårligt tankerne tilbage til kolonitiden, slaveskibene og Asiatisk Kompagnis dannelse. Navnet har hollandsk klang. „Niet“ betyder „ikke“, så Nitpelong kan vel oversættes med „Lillepeter“.

Er det en hjemvendt kaptajn fra et af de store handelskompagnier, der har haft ham med? Vi kender ikke noget til køb af en gård af en tidligere kaptajn her på egnen. Vi har diskuteret sagen med sagkyndige museumsfolk, der er enige om, at figuren forestiller en morian, men at han er lavet af en dansk eller i hvert fald en europæisk kunstner i en hjembragt træsort. Dateringen svarer ganske til årstallet.

Mærkeligt nok eksisterer der et brev, fundet på Højgård, skrevet i Capetown 1878, altså omtrent 100 år senere. Brevets sidste del mangler, så vi kender ikke brevskriveren. Det beretter om en dansk families besværlige rejse med sejlskib til Sydafrika og om bosættelsen dernede med alle dens vanskeligheder. Det er netop i det gamle Boerområde, hvor hollandske navne og morianer hører til. Kan figuren stamme fra dem? – Altså igen en løs ende.

Hvordan den lille, brune fyr er havnet på Højgård, ved vi ikke, men han er næppe fremstillet i Værløse.

Vi kan ikke besvare spørgsmålene. Er der nogle af læserne, der kan?

Tove Werner Larsen.

Foto: Karen Seierøe Mortensen.

Karen Seierøe Mortensen

En af Værløse Museums og Historisk Forenings mest trofaste og arbejdsomme medarbejdere døde d. 26. maj 1972 efter kort tids sygdom.

Karen blev født på jagtgården i Ganløse d. 11. april 1912 og voksede op på en egn, hvor hendes slægt har levet i sekler. Hun vidste meget om sin egn og især det sogn, som dannede rammen om hendes barndom og ungdom.

Vi i Værløse fik Karen som medarbejder for mange år siden, og hun var altid rede med en indsats på mangfoldige områder. Hun blev vor fotograf og tog billeder til museets arkiv, enten det var gårde, huse, naturbilleder eller interiører af håndværkernes værksteder, nedrivningsbilleder osv.

Hun havde et godt forhold til skrivemaskinen, og korrespondancen museernes folk imellem tog Karen sig af. Også skilteskrivning hørte til hendes område. Næsten hver dag kom hendes bil til Mosegården, og vi kunne sammen tage ud og tale med folk, hente ting til museet og besøge udstillinger og udgravninger andre steder.

Karen var meget virksom som bestyrelsesmedlem i vor forening, og hun har i længere perioder hjulpet til ved udgravninger på egnen, f. eks. i Farum Lillevang, bondegård i Jonstrup, vandmølle i Kr. Værløse, jernalderboplads på Ganløse Almager og desuden undersøgelsesarbejder i Herløv og Farum kirker.

Vore båndoptagelser skyldes Karen, og hun var med til at indføre vor lovpligtige registrering af museumsgenstande. Lysbilledarkivet blev også hendes område.

Et rigt liv har Karen levet, og vi, som kendte hende, kunne nok have ønsket, at hun havde været iblandt os mange år endnu og glædet os ved sin utrolige arbejdskraft og ved sin væremåde.

Vi har mistet en god medarbejder og en god kammerat. Vi savner Karen.

Karl K. Nielsen.

Vej og sti i Værløse sogn i svundne tider

Af Lars Nielsen

Veje og stier har naturligvis altid ligget, hvor folk har haft brug for dem. De blev ikke udstukket af byplanlæggere, men banet af den stedlige befolkning som forbindelser ud til mark og overdrev, til herregården hvor det ildelidte hovarbejde skulle gøres, og til landsdelens hovedstad for de få der nogensinde fik ærinde der. For Værløses vedkommende var dette i den tidlige middelalder Roskilde, og tidligere endnu måske Lejre. Senere blev det København.

Terrænets fremkommelighed spillede en betydelig rolle. Søer og moser måtte man udenom, og åerne passerede man, hvor de var smallest. Thi bygning af broer var både en vanskelig og bekostelig opgave, og hvem havde lyst til at påtage sig den?

De fleste veje er begyndt som fodstier, der også blev brugt som ridestier. Langt senere, da vognen blev almindelig, blev de udvidet til køreveje – men uden over-

fladebehandling. Blev de ufremkommelige, kørte man uden om de værste huller og gjorde derved vejen bredere, til stor harme for de stedlige lodsejere. Veje af den slags kan ses overalt i u-landene, og findes i den europæiske del af Sovjet endnu i vor tid. Skærvelagte veje er en relativ ny opfindelse. Den blev gjort af den franske ingeniør Mac Adam – hvorfor de kaldtes macadamiserede – i begyndelsen af 18-hundredtallet, og de første danske blev anlagt mellem 1810 og 1820, og det var hovedvejene. Bi-vejene rundt om i sognene måtte vente årtier endnu.

Overfladebehandlingen med tjære og asfalt tog først sin begyndelse da biltrafikken tog til straks efter første verdenskrig, og her gik Værløse kommune i spidsen. Nye behandlingsformer skulle gennemprøves, og vognmand Niels J. Nielsen, Birkedal, som dengang var vejudvalgets formand, stod – ivrigt støttet af amtsvejsinspektøren – i spidsen for dette arbejde, der varede til lidt ind i tyverne. Andre kommuner høstede godt af Værløse kommunes forsøg.

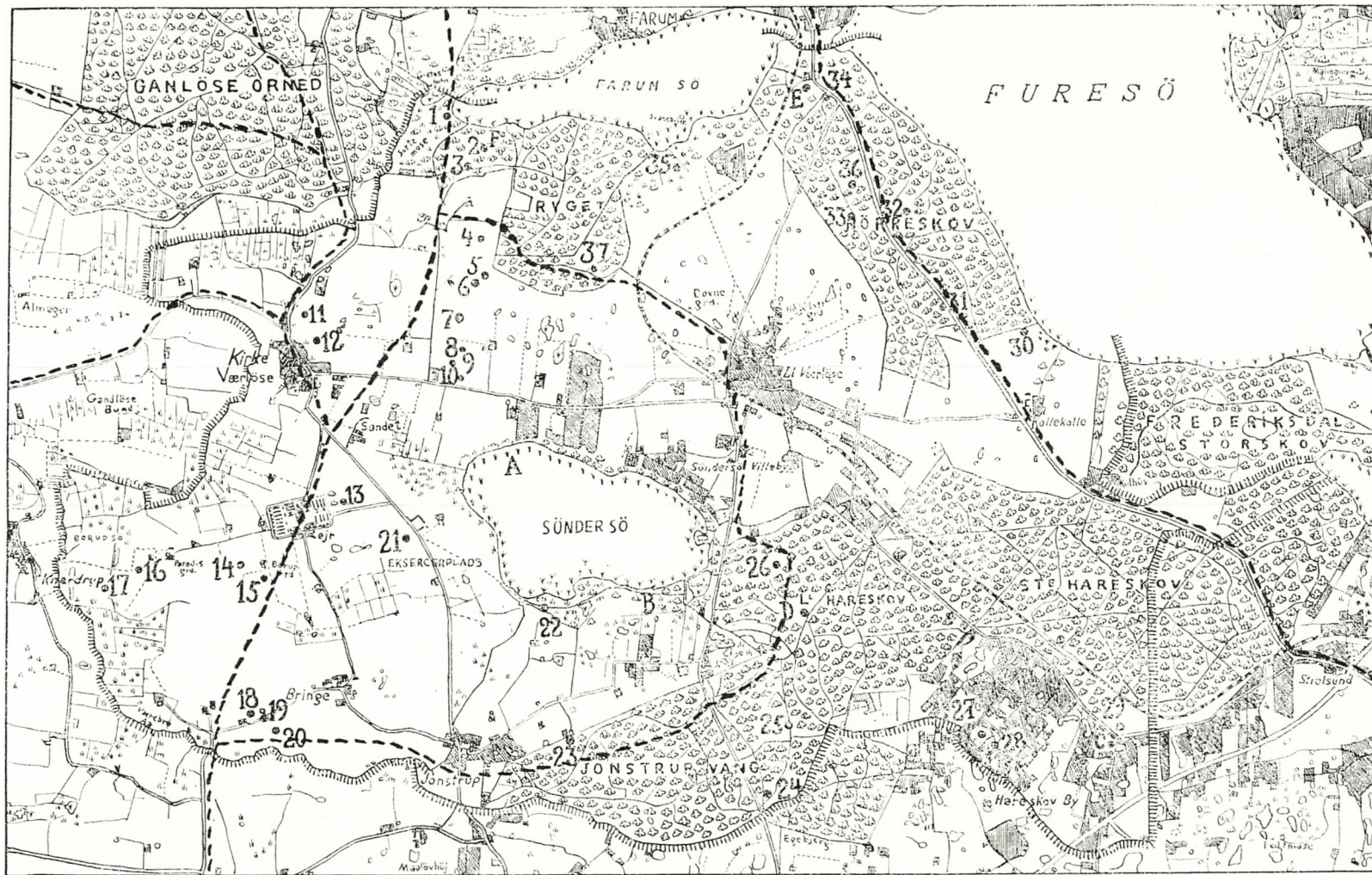
For at få et begreb om de allerældste veje i det nuværende Værløse sogn vender vi os til Vilhelm la Cour's doktordisputats fra 1927 „Sjællands ældste Bygder“, hvori han bl. a. søger at påvise de ældste færdselslinier på øen. Han finder at såvel dysserne fra yngre stenalder som bronzealderhøjene ligger i rækker i landskabet, og går ud fra at disse rækker af oldtidsmindesmærker markerer gamle færdselslinier. Det interessante er at de „veje“ forfatteren finder fra yngre stenalder, genfindes – med mange udvidelser – i bronzealderen. Det ser altså ud som om befolkningen har bredt sig ud til siderne fra de oprindelige færdselsårer.

Ifølge Vilhelm la Cour løber der i yngre stenalder to veje gennem Værløse sogn, begge i hovedretningen nord-syd og begge tangerende Farum sø. Den østlige af dem kan spores fra det nuværende Karlebo, vest om Sjælsø over Bregnerød til Fiskebæk, og derfra op gennem Nørreskov til Kollekolle hvor sporet taber sig, måske fordi alle oldtidsmindesmærker her er blevet sløjfet. Den vestlige vej kommer fra egnen omkring Lyngø, passerer det sted hvor nu Geddevasegård ligger og går over Dronningholmen – den lille ø ude i Sortemose – og gennem Præsteskov til Ryetgård, hvor den bøjer mod vest, går tæt nord om Kirkeværløse, og følger den linie som vejen mod Ganløse nu har. Her forsvinder sporene af den.

Begge veje genfindes i bronzealderen, dog kan den østlige linieføring nord for Fiskebæk ikke længer påvises, mens den vestlige vej nu kan følges helt ind i Strø herred. Vejen fra Ryet mod Ganløse findes stadig, men der er kommet en ny vej til. Den fører fra Ryetgård tæt øst om Kirkeværløse, over Bringe, Målev, Smørumnedre og Smørumovre til Hove, derfra ud over mosen til Herringløse, og videre i retning mod Roskilde og Lejre, der synes at have været et kultsted i denne periode. Der er dog spring i denne vejlinie, men det kan skyldes at bronzealderhøjene er sløjfet mere grundigt somme steder end andre.

Både i Præsteskov og Nørreskov findes der nogle hulveje der fører ned over bakkefaldet mod de steder hvor vejene har passeret søkanten. Om dem siger Vilhelm la Cour at de stammer fra oldtiden. Nok muligt. Men de viser dog sikrere, at der har gået veje her langt senere, både i jernalderen og den tidlige middelalder, ja muligvis helt op mod vor tid.

Den gamle vej gennem Præsteskov eksisterer ikke mere, men vejen over Fiskebæk

Kort over oldtidsmindesmærker i Værlose sogn, tegnet af kemigraf Ole Jacobsen til årsskrift 1952.
 men der er mange flere, også tværgående.

----- angiver de vigtigste oldtidsveje gennem sognet,

47

47

HÆ HÆRSKOV

Værebros Å

46

46

EGEBJERGE

er der stadig, og når De næste gang kører ad den dejlige vej gennem Nørreskov, tænk så på at her har vore forfædre færdedes gennem op mod 5000 år.

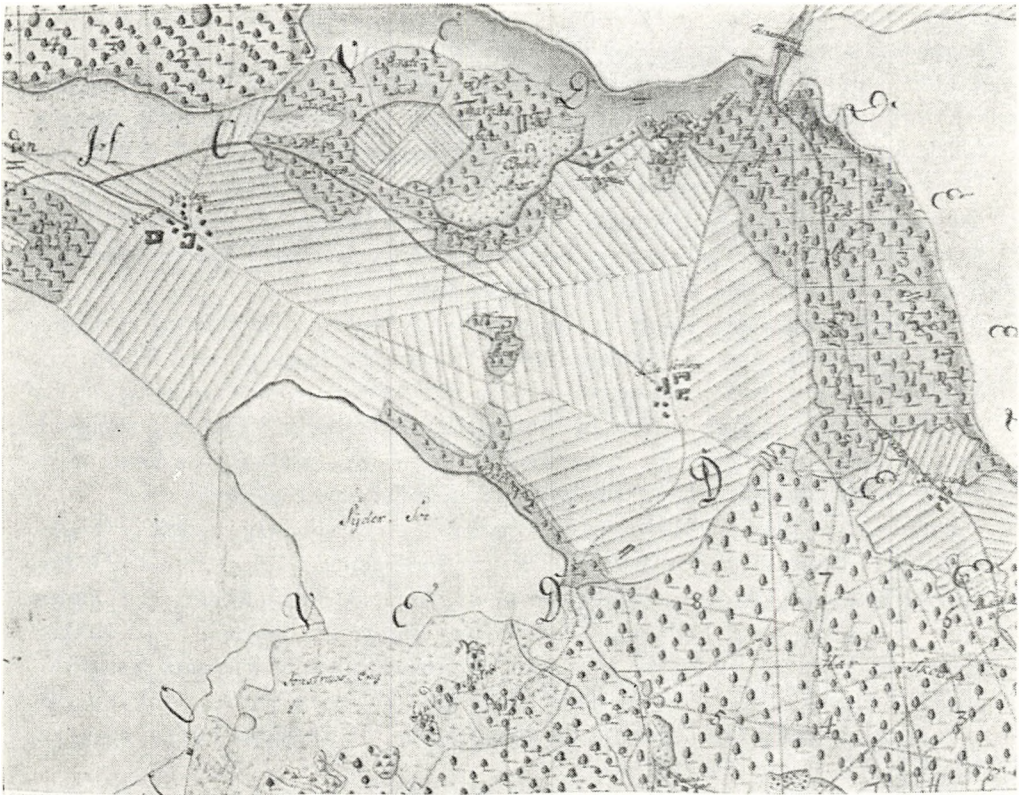
Men selve skoven var der næppe. Langs vejene var der sikkert altid dyrkede marker, og netop dette forhold bevirkede at vejene ikke blev flyttede, for dengang som nu ville enhver lodsejer modsætte sig en vejforandring, der kunne komme til at gå ud over hans dyrkede arealer. Den fordeling af skov og agerland, som vi kender, stammer fra en forholdsvis sen tid, fra skovreguleringer gennem de sidste to hundrede år, og de smukke stengærder, der i dag indrammer Nordsjællands skove, blev først rejst i årene 1780–90.

Om veje og stiers forløb middelalderen igennem ved vi intet, fordi der ingen landkort findes fra denne periode. De dukker først op umiddelbart før de store landboreformer i slutningen af det attende århundrede, og viser en vejføring, der i hovedsagen er den samme som vi har i dag. Dog med visse undtagelser især for Lilleværløses vedkommende. Dem finder vi lettest på et kort fra 1765 der kom som bilag til E. Laumann Jørgensen og P. Chr. Nielsen's i 1964 udkomne værk „Nordsjællands skove gennem 200 år“, og hvis hensigt er at vise statsskovenes udstrækning i hvad man dengang kaldte Københavns Beritt.

Store- og Lilleharskov vises her som en sammenhængende skov der strækker sig omtrent op til Lilleværløse. Hele syvstjerneområdet er aftegnet som skov. Der findes desuden en lille skov mellem Lille- og Kirkeværløse og en større mellem Kirkeværløse og Ganløse. Vejene er enten tegnet med en kraftig eller en svag streg, hvad der vel kun giver mening når stregens tykkelse skal angive vejens betydning.

Vejen gennem Nørreskov er tegnet med en kraftig streg. Forbindelsesvejen fra Kollekolle over Lilleværløse til Kirkeværløse derimod kun med en tynd streg, hvad der må forundre os, da færdselen mod København allerede på dette tidspunkt må have været betydelig. Til gengæld er en vej fra Lilleværløse ned over markerne til Fiskebæk markeret med en kraftig streg. Men denne vej blev lukket ved udskiftningen 1775, og da skovgærdet blev rejst blev der sat et aflåst led tværs over vejen, så den kun kunne bruges som fodsti.

En anden kraftigt optegnet vej – der ikke findes mere – fører fra Lilleværløse mod Ryetskov. Den udgår fra byens gamle centrum hvor bystævnet lå – ved nordenden af „Den røde plads“ – og bugter sig ud over markerne til den rammer skoven lidt syd for det nuværende skovled, bøjer derefter lidt mod syd og bliver oppe på de høje bakker på sydsiden af Sækken nogle hundrede meter, indtil den går på skrå ned over bakken og ud gennem den dalsænkning der nu kaldes Dammen. Den fortsætter gennem dalen syd for den kendte bronzealderhøj på Ryetgårds mark, følger samme gårds nuværende markvej og rammer den oldtidsvej der tidligere har været beskrevet. Denne følges i sit gamle forløb forbi Kirkeværløse mod Ganløse. Inde i Ryetskov kan man den dag i dag finde den gamle vej som et næsten sammengroet skovspor, og på generalstabens målebordsblad nr. 8, Ballerup, fra 1897–1900 kan man skimte hele linieføringen. Skulle man tro kortet var denne vej sognets hovedfærdselsåre, men det er næppe sandheden. Der er snarere tale om en gammel vej som trafikken allerede har forladt. I hvert fald nedlægges den under udskiftningen og erstattes med den nuværende lige vej.

Udsnit af et af skovvæsenets kort over Københavns Beritt fra 1765.

På dette kort er oldtidsvejen gennem Præsteskov over Dronningholm mod Farum forsvundet og erstattet med en svagt optegnet vej over Snarevad og gennem Ganløse Ore, den vej som stadigvæk findes. Vejen fra Kirkeværløse syd på findes ikke på dette kort der slet ikke omfatter Bringe og Jonstrup. Men fra Lilleværløse slynger en lille vej sig mod Søndersø, hvorfra den kan spores gennem skoven mod Ballerup og mod Jonstrupvang. Der er måske også antydninger af en vej gennem skovene mod Hjortespring.

Ved dette århundredes begyndelse var vejen fra Kollekolle over Lilleværløse til Kirkeværløse uden sammenligning sognets vigtigste færdselsåre fordi den førte mod København, og på Københavns forskellige torve blev hele sognets produktion afsat. Til København skulle man når man skulle have nyt tøj, og derinde boede alle de myndigheder man kunne få med at gøre. For Lilleværløses vedkommende var vejen endda den eneste officielle forbindelse med omverdenen, idet byens nuværende hovedfærdselsåre, vejen fra Fiskebæk til Ballerup, ikke eksisterede. Skulle man til Farum måtte man om ad Kollekolle.

Brådervejen var der jo, men dens betydning var ringe da den kun førte gennem Fægdyden til Lilleværløse overdrev hvor få havde ærinde. Hareskovby eksisterede jo ikke, og den vej der over overdrevet førte til Hjortespring var i en elendig forfatning.

Vejen langs skovbrynet til Bagsværd var privat og i endnu ringere tilstand. Den benyttedes kun af de få mennesker der boede langs med den.

Men man savnede en kørevej til Ballerup, og derfor overtog kommunen straks efter århundredskiftet en af skovvæsenets veje der fra Syvstjernehus førte gennem Lillehareskov, forbi Ravnehus, og gennem Egebjergene op til Skovvej mod Ballerup. Det var en forbedring, men af de små. Det var en omvej at køre og man skulle dengang op ad den stejle Dyrebakke som hestene ikke kunne lide. Ønsket om bedre forbindelse med både Ballerup og Farum var derfor levende i Lilleværløse. Den skulle først komme nogle år efter første verdenskrig.

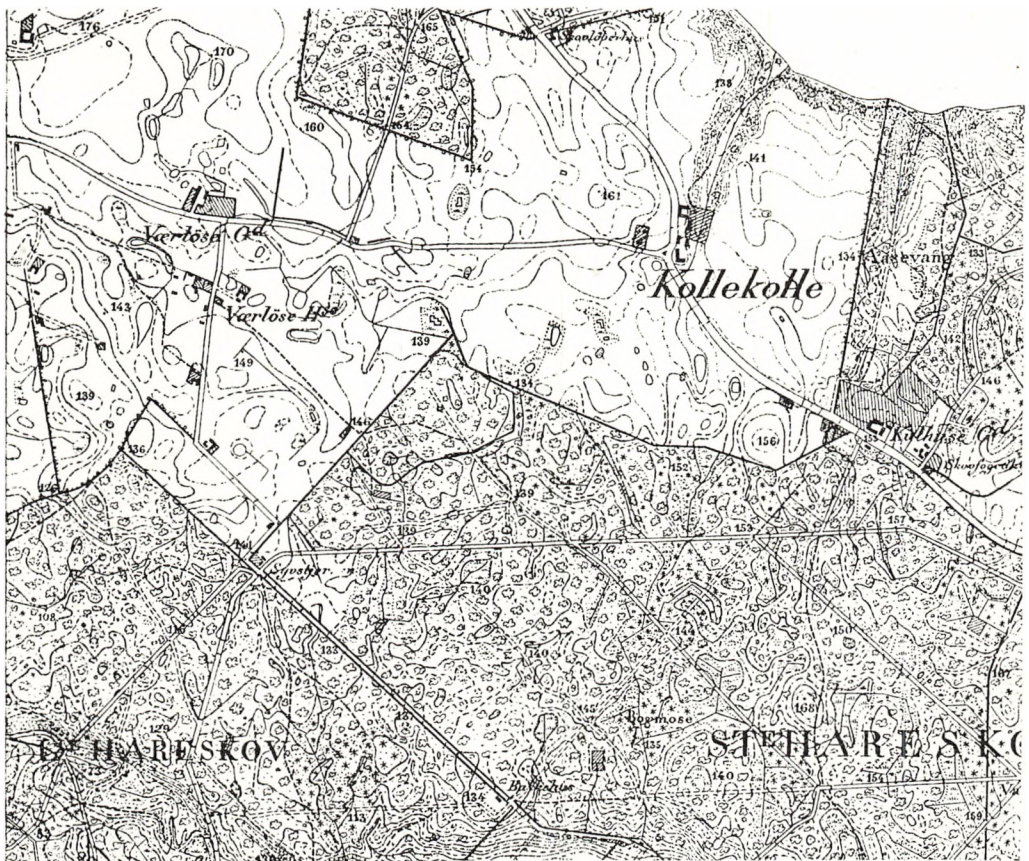
Fra Kirkeværløse gik som nu en vej over Bunds Bro mod Ganløse, og en anden over Snarevad Bro gennem Ganløse Ore til Farum, hvor sognepræsten for Farum-Værløse menighed boede. Ad denne vej kom han kørende om søndagen, og ad den vej gik børnene fra Kirkeværløse til konfirmationsforberedelse i Farum præstegård. Det var også vejen til lægen og apoteket i Farum. Var man til fods kunne man afkorte vejen lidt ved at følge skovbrynet gennem Sortemose til Geddevasen.

En tredje vej førte fra Kirkeværløse i en stor bue ud forbi Hjortøgård og Fuglebækgård til Bringe hvor den delte sig. Den ene førte gennem Bringe by ud til Gammelvad Bro over Værebrolå, og drejede så op over bakken til Måløv. Den anden førte over Jonstrup til Ballerup. Til de mange gårde der dengang lå på bakken mellem Kirkeværløse og Bringe kom man ad private veje, der dog også benyttedes af ikke hjemmehørende folk der skulle til Bringe fordi vejen var en smule kortere. Hele dette vejsystem blev forstyrret da man byggede Værløsejren i årene 1909–11, og siden Flyvestation Værløse.

Gårdene og husene i Jonstrupvang er vistnok den del af sognet der sidst blev udstiftet, og ved den lejlighed blev man kun betænkt med een offentlig vej, og den førte til Jonstrup. Et gammelt kort viser ganske vist en privat vej som omkring østenden af Sønderløse fører op til Lilleværløse, men den blev lukket da Københavns kommune købte søen i halvfjerdserne, og så havde man ingen kørevej til Lilleværløse før den nye vej til Ballerup blev anlagt. En stærkt benyttet fodsti var der dog.

Men foruden af disse veje var sognet gennemkrydset af et stort antal fodstier, ad hvilke der var en betydelig færdsel. Det var jo kun et mindretal af beboerne der havde hest og vogn, og cyklen fandtes ikke. Derfor gik man på sine ben når man skulle fra sted til sted, og folk var – set med nutidsøjne – forbavsende dygtige til at gå. Her er et eksempel. To unge piger havde af deres husbondsfolk fået fri en dag til at besøge udstillingen i København i 1888 og de havde fået kørelejlighed derind med en torvevogn tidligt om morgenen. Dagen igennem gik de rundt og så hvad der var at se på udstillingen, derefter var de ude i byen for at se kongeparret køre æresrunde i anledning af kongens 25-års regeringsjubilæum. Om aftenen var de i Tivoli, og derefter gik de på deres ben hjem til Lilleværløse! Fra Bispebjerg og hjem gik de barfodede da deres nye sko havde gnavet hul på lilletåen. Den ene af dem var min mor.

En af sognets mest benyttede stier hed malkestien og forbandt Lilleværløse med byens overdrev, det område hvor nu Hareskovby ligger, men hvor der dengang kun boede en halv snes familier. Den begyndte ved Hareskovhvil, fulgte den gamle vej

Udsnit af et målebordsblad fra 1852. Man ser tydeligt malkestien passere Værløse huse ud mod Store Hareskov og videre.

mod Birkedal indtil det sted hvor nu baneoverskæringen er, drejede derefter mod øst, gik midt igennem Bråderne, eksede sig over Brådervejen og fortsatte ud over markerne til det gamle hus der stadig ligger i skovbrynet ved Storehareskov. Her var en stente over skovgærdet og herfra fulgte stien omtrent den linieføring jernbanen har i dag. Fra det sted hvor Hareskov station ligger forgrenede den sig ud til de forskellige gårdes lodder. Ad denne sti gik de unge piger fra gårdene i sommer-tiden to gange daglig ud på overdrevet for at malke, og bar mælken hjem i to spande i et åg over skuldrene, – og ad den sti gik børnene fra overdrevet året igennem tre gange om ugen i skole i Lilleværløse. På hjemturen var de belæssede med købmands-varer. Resterne af stien kan endnu findes ved siden af banen inde i skoven.

En anden vigtig sti forbandt Lilleværløse med Farum. Den fulgte den gamle – på dette tidspunkt nedlagte – vej omkring ad Fiskebæk. Ad denne sti gik man når man skulle til læge, dyrlæge og apotek i Farum, og ad denne sti gik man til konfirmationsforberedelse i Farum præstegård. Var der is på søen stak man ud over Klavs Nar's Holm.

Efter at Frederikssundsbanen var åbnet i halvfjerdserne begyndte folk at benytte

Ballerup station når de skulle til København. Det drejede sig jo kun om en times gang hver vej. Stationsstien begyndte samme sted i Lilleværløse som malkestien, gik ned forbi Birkedal, fulgte derefter Foss's markvej til Højbostenten, der stadig ligger der, og fører ind i Lillehareskov, hvorefter man gik forbi Ønskebøgen og på kørevejen gennem skoven. Man gik altså ikke forbi Søndersø.

Det vil føre for vidt at opregne alle de større og mindre stier gennem sognet der var lavet af arbejdere på vej til deres arbejdsplads, af kirkegængere, af skolesøgende børn og af postbudet der også kunne lide at skyde genvej. Til Lilleværløse kom postbudet gående fra Lyngby station, til Kirkeværløse fra Målev. – Men kællingestierne må have en omtale.

Det var for fattigfolk en gammel ret at konerne havde lov til at samle nedfaldsbrænde i statens skove, så meget som de kunne bære hjem på deres ryg, køre det måtte de ikke. Denne ret blev så flittigt benyttet at mange småkårsfolk fik hele årets brændselsforbrug dækket på den måde. Selvfølgelig gik konerne den nærmeste vej og lavede stier ud over markerne mod skoven hvor de fandt det nemmest at gå. I almindelighed fulgte de eksisterende markskel, men det hændte at de – til stor harme for ejeren – stak tværs over et jordstykke. Også i skoven kunne man finde masser af disse kællingestier. For selskabs skyld fulgtes konerne gerne ad, to og to eller flere, og synet af disse brændebærende kvinder langs vej og sti er en fast bestanddel af det erindringsbillede man har af livet i Værløse sogn i ens tidligste ungdom i det første årti af dette århundrede.

– Til Lars Niensens indgående beskrivelse af veje og stier i vort sogn bringer vi 4 kort til orientering for læserne.

Det første har ledsaget en artikel i årsskrift 1952 om Oldtidsminder i Værløse sogn, skrevet af Karl K. Nielsen. Det næste er et udsnit af et kort fra bogen „Nordsjællands Skove gennem 200 år“ af E. Laumann Jørgensen og P. Chr. Nielsen. Derefter et udsnit af et målebordsblad fra 1852 over sognets østlige del og endelig et stort kort over sognets vestlige del, målt i 1897.

Læserne bedes være opmærksomme på, at de her har det bedste kort over denne del af sognet, hvor landsbyen Bringe og talrige gårde på Kr. Værløse mark forlængst er forsvundet for at give plads til den militære flyveplads.

Det lange brev fra den lange rejse

Ved J. K. Skov

Cape Tovn 15 Juli 1878.

Kære Fader og Sødskende

I lang Tid har jeg været ved at skrive, men da intet særdeles Godt er kommet til os endnu, har jeg stadig i Haab om bedre Tider opsat skriveriet. Jeg skal nu imidlertid give en lille meddelelse om Rejsen og Forholdene som de erre.

Vi gik fra Hamborg med et Sejskib og lærte til Gavns straks, hvad det er at være søsyg i 8 Dag fra vi havde forladt Elben til vi havde passeret England var jeg i ivrig Beskæftigelse med at kaste op. Olga maatte døje Søsygen endnu længere, omtrent i en Maaned. Bille havde den også, men i mindre Grad. Skibet rullede ogsaa ordentligt i den første Tid, da vi i Nordsøen og Canalen havde en frisk Vind med vældige Bølger. Paa Englands kyst saa jeg flere Byer som Dover, Brighon, Falmouth mf. Den første Del af Rejsen var temlig kold, men da vi kom syd for England, begyndte det Dag for Dag at blive mildere, indtil vi under Sollinien fik det saa varmt, som vi aldrig før havde følt det var omkring 40°, og om Natten kom der intet køligt heller, saa vi kunne næsten ikke sove, især var det slemt nede i Skibet og flere af Pasagerne indrettede dem derfor paa at sove paa Dækket, men dette havde ogsaa sine Ubehagligheder; thi under Linien kom der ofte forfærdelig og pluslig Regnskyld som i faa Menutter gennem bløder til Skindet. Disse Regnbyger gav derfor ogsaa Andledning til morsomme Scener, i det de i deres bedste Søvn bliver vækkede og vare gennembløde de kom da styrtende ned med deres Tæpper og andet Sengetøj i den største Forvirring.

Varmen tog en Del af igen da vi kom Syd paa, dog var det endnu godt varmt da vi naate Cape. –

Efter at vi den 14de Januar havde tabt Englands Kyst, saa og ikke meget andet en Himmel og Hav den øvrige Tid, naar jeg undtager nogle Fisk af og til især Flyvefisk og enkelte Gange nogle store Hvaler og Hajer, dog den 4 Februar saa vi en lille St Antonius den nordligste af de Capverdiske Øer. Fra denne Ø gik vi i syd vestlig Retning og var ikke mere en ca 20 Mil fra Sydamerikas kyst gik imellem en Ø som heder Trinidad og Amerika, men saa entet Land.

Forplejningen ombord var meget god eftersom Forholdene ere tilsøs; det værste var Brødet da vi stadig maatte døje disse stenhaarde Kigs. Om Morgen fik vi Kaffe saa megen vi ønskede til Middag Ærter Flæsk, Suppe og Kød, Sødsuppe og Fisk, Buding og Kød, fersk Kød havdes i hermetiske tillukede Blikdåser. Smør og Sukker fik vi udleveret for en Uge ad Gangen. Om Aftenen fik vi The og alt i gode friske Vare. For hele Rejsen havde vi friskt og godt Vand at drikke til at vaske maatte anvendes salt Vand. Sundhedstilstanden var god der døde kun 2 Børn og det ene var syg før vi kom ombord i Hamborg og 3 bleve føde.

I det hele var vi med voksne og Børn 76 Pasager Folk af mange Nationer Tydsker Østeriger og Rusere for uden Dansker. Den 9de Marts Kl 2 om Eftermiddagen fik vi Caplandet i sigte, og inden Aften var vi nær inde under Land, og der var vældig Jubel ombord ved at se det forjættede Land, hvor alle troede, at Guldet laa spredt paa Jorden.

Den 10de kom vi først ind paa Redden lige for Byen Cape Town, den ligger lige foran Tafelbjerget et mægtigt Bjærg, der taarner sig op lige bag Byen. Paa Reden laa vi et Par Dage før vi kom i Land.

Vi blev da alle fra Skibet ført hen til et stort Udvandrehus, hvor vi havde frit Ophold, Hus, Mad og Drikke alt hvad vi kunne ønske. Vore Navne, Haandtering blev da indrykkede i Avisen og i de første Dage kom der Liphavere til Huse. Unge Piger gik svært fra Haanden og enkelte Familier fik ogsaa Plasser, men største Parten

blev der tilbage med en Del som vare kommet tidligere og havde boet der i lang Tid. Da vi havde været 8 Dage paa Udvandrehuset maatte Olga paa Hospitalet, hvor vi samme Nat hun var kommet derind fik en Datter. I Fjorten Dag maatte Olga blive paa Hospitalet og jeg var Barnepige for Bille i denne Tid. Før Olga kom ud blev den lille døbt og kom til at hedde „Phøbe“ som udtales *Febe* efter en Dame som fungerede som Doctor for Kvinder ved Hospitalet. Hun var saa serdeles venlig mod Olga og saa glad over den lille. Hun vilde absolut, at Barnet skulde have hendes Navn og derfor kom Navnet Phøbe paa Listen i Familien.

De familier som ikke fik Beskæftigelser hos private Folk og deriblandt os fik efter en Maanedes Ophold i Udvandrehuset Tilbud om Jord 40 Tdr Land Saasæd og Redskaber. Vi maatte tage imod dette Tilbud og bleve frit befordrede med vores Sager til Jorden som ligger 101 Mil herfra Cape Town. Vi kom derud først i April Maaned og Jorden var saa haard som Cement, da Regntiden endnu ikke var begyndt; her regner det nemlig kun Maj, Juni og Juli Maaned den øvrige Tid tørt og meget varmt. Redskaberne som vi fik til Jordens Opdyrkning bestod i Spade, Rive Hyppejern Hagge og Jernstang og Boligen et Telt, som vi slo op paa den nøgne Mark. Vi vare i det hele end 15–16 Familier boende der i Telte Jorden var bevoksede med Buske paa 1–2 Mans Højde og Grunden mest Sand og Sten ikke et større Træ var at se men Bjærge i Masse omgav den Dal vi beboede de vare saa høje at Solen ikke kunde skinne ned til os før efter et Par Timmer efter den var staaet op den skulde omtrent saa højt op som den i Danmark står ved Midsommers Tid Klokke 7 om Formiddagen og om Eftermiddagen gik den lige saa tidlig ned. Her er imidlertid ikke saa stor Forandring paa Dagenes Længde Sommer og Vinter som i Danmark. Om Vinteren her er Solen oppe fra 7 Morgen til 5 Eftermiddag og Sommeren, som er fra October til April fra 5 Morgen til 7 Aften. For Tiden har vi nu Venterens strenge Tid og dog er det som i September hos Eder. Is og Sne findes kun paa Toppen af de høje Bjærge og Sæd og Urter vokser godt og bliver modent i October og November der kan avles andre Sorter om Sommeren som modnes i Marts og April, saa her kan høstes to Gange om Aaret Goudini, saaledes heder det Sted hvor vi fik Jord, var ikke lystelig at se til og Vejen til Velbefindende maatte blive lang og trang der, imidlertid forsøgte vi os frem, men da alt var dyrt og besværligt at faa maatte vi efter 3 maaneders Forløb opgive Forsøget og se at vende tilbage til Cape Town uvis om hvad der forrestod. Brød og øvrige Fødemidler maatte jeg hente fra en By Worcester cerka 3 danske Mil borte det var ikke morsom Spaserture med en fyldt hvadsæk paa Nakken paa en udjevn Stenvej med Vadesteder, hvor man kunne soppe i til midt paa Livet. 8 pd. Rugbrød kostede 2 Krone 1 pd. Fedt 1 Kr. 25 Øre Smør maa man ikke spise her da det koster 3 Kr. pd. og en pd. her er kun $\frac{1}{10}$ dansk pd. Rissengryn 20 Øre per pd. Kød ca. 80 Øre Kartofler koster 20 Øre pd. et Maal så stort som 6 Skp dansk 18 a 19 Kroner Efter nogen Tid fik vi muret en Bageovn og bagde da selv Brødet det blev da noget billigere om ikke meget, thi 180 pd Rugmel koster 37–38 Kroner.

Da Jorden jo i Hast entet kunde give kan I indse at det maatte tage paa Finanskassen. Jeg maatte da tage Arbejde ved en Jernbane, dels for at tjene saa meget at vi kunde komme derfra igjen ved Lejlighed. I to Maaneder arbejdede jeg ved Jord-

arbejdet paa Jernbanen og havde om Morgenen 1½ dansk Mil at gaa og en lignende Spaseretur om Aftenen. Det havde maaske gaaet altsammen hvis ikke visse Omstændigheder havde forstøret os. En Nat efter at vi en kort Tid havde været Teltboere havde vi et Uvejer, som vi aldrig havde set Mage til i Danmark. Om Aftenen Kl. 6 begyndte det saa smaat at tortne og lyne fjærnt bag Bjærgene. Vi gik imidlertid i Seng Kl. 8–8½ og vare faldne i Søvn da vi Kl. 10 bleve vække ved Vejrets Rasen nær ved os. Vi kom snart paa Benene medens Vejret tiltog med Torten Storm og Regn Vandet strømmede ind under Teltet saa vi stode i Vand til Knæerne. Pælene som holdt Linirne fra Teltet løsnedes eftersom Jorden opløstes og Stormen ruskede i Teltet Kl. 11 efter at vi havde ret Seng til Børnene oven paa en Kasse, kom pludselig en Orkan som tog hele Teltet bort der laa vi i Mulm og Mørke et Secund og et andet var alt som Ild ved de frygtelige Lynglimt og Regnen strømmede ned i ganske forfærdelige Maser. I den første Forvirring maatte vi gribe Børnene og Bille krampagtigt fast til mig i det han vaagnede saa vaad, som han var i en Ballie Vand. Der laa vi godt paa den nøgne Mark med et Barn paa 3 uger udvis om vi havde mere end faa Timmer at leve i. Et Telt hvor en anden dansk Familie havde boet, tængde da vort faldt halvt omme, medens Familien var løben deres Vej hen imod et Hus der lå ca. ½ Mil fra os.

Jeg kunde ikke med Olga give mig paa Vej da det sandsynligvis vilde være at vi maatte drukne undervejs, og jeg var temlig sikker paa aldrig mere at se den anden Familie. Jeg fik Bille indsvøbt i en drivvaad Dyne lagt ham paa en Kase og selv stillede jeg mig saa paa Hænder og Føder oven paa Kassen bærende Teltet paa Ryggen medens Olga med den lille sidste i ½ Alen Vand ved Enden af Kasen. Disse Stillinger indtog vi fra 11½ til 5 Morgen medens Vejret vedblev at rase med forfærdelig Styrke og vi maatte frygte, at den lille ikke overlevede Natten, og at Bille og vi andre særlig Olga kunde faa et alvorligt Knæk. Da Dagen brød frem var vi som døde i alle Lemmer af Vand og Kulde og et smuk Syn viste sig for os, alle vore Sager laa drivvaade sejlene om paa Marken. I det Hele kan jeg ikke beskrive hvor rædselsfuld og frygtelig denne Nat var. –

En anden mere Ubehagelighed ved Landet var dets Rigdom paa mer eller mindre farlige Dyr og Kryb. Saaledes var der store Masser af giftige Slager af meget forskellig Størrelse nogle saa store eller rettere saa tykke som Laaret paa et Menneske dog var de fleste mindre og vi fik ikke Lejlighed til at se de rigtig store mest nogle mindre hviste sig omkring os paa 2 a 3 Alens Længde og omtrent paa Tykkelse med en Trepæleflaske. Af andre Dyr var der en Mængde store Aber (Bavianer) der løber paa alle fire, men naar de rejser sig op er de paa Størrelse som et Menneske. Pigdyr med Pige paa Ryggen af 6–8 Tommers Længde (dem man i Danmark ofte se bruges til Penneskafter) temlig store Dyr, men ikke farlige Tiggere fandtes ogsaa mest mellem Bjærgene og kom kun sjældent ud paa Sletten undtagen enkelte Gange i den kolde Tid, naar de kom ud for at hente et Faar eller en Kalv. Det er ikke af den største Tigerart, men dog er de langtfra morsomme at møde. Myreslugere er der ogsaa mange af men af dem har man intet at frygte. Hjorte, Hare, Agerhøns og flere andre bekendte Dyr findes ogsaa, saa der var god Jagt. Skilpader temlige smaa kravlede lystige omkring mellem Stenene og en Mængde Ubehagelige Indsigter saa-

som Æderkopper af Umaadelig Størelse og mege giftige Skorpjoner og Tarateller osv. Aberne levede Flokkevis 30–50 Stykker sammen og holdt baade Nat og Dag ikke enkelte Tider en gruelig Koncert med Hyl og Brøl, som indgød Olga en overordentlig Skræk naar hun var ene hjemme med Børnene. Dette i Forening med og store Flokke af Køer, Faar og Mulæsler drive omkring og opaad alt Sæd som spirede frem gorde Landbruget umuligt der; thi et saaledes Hegn om alt vilde koste umaadelig meget og at vogte Nat og Dag over Sæden var jo temlig besværlig, saa vi gjorde som flere andre Familier efter 3½ Maanesforløb forlod vi det hele og rejste tilbage hærtil Caps Hovedstad. –

Landbruget staar her i sin Helhed meget lavt her bruges Hjulpløve af samme Konstruktion som dem der for Hundrede Aar siden var i Brug i Danmark og for saadan en Plov bruger de 12–16 Okser eller et lignende Antal Mulæsler eller Heste. De roder Jorden igennem med en plov saar Sæden og harver det der paa en Gang, saa sætter de det hele under Vand i 8 til 14 Dage og afventer der paa Høsten uden større Bekømring. De almindelige Farmere eller Bønder her har 1–2000 Tdr. Land men dyrker neppe 20 tdr. Resten ligger ubenyttet hen begroet med Buske og Græs. For at betjene en Plov med førnævnte Forspand benyttes 4 Mænd en som gaar foran og trækker Okserne, eller Hestene, en gaar og knaldre med en Pidsk 6–7 Alens længde af Bambusrør, en holder paa Ploven en anden med en Plovstav gaar og skyder røder fra. Jorden skal forresten være meget frugtbar, det er ikke ualmindeligt der avles 30–40 Fold og efter Priserne her maa Landbruget absolut være god for dem som har lidt til at komme i Gang for. 1 Td. Hvede koster omtrent 40 Kr Rug lidt billigere. Kartoffler som forresten gror meget villig og hurtig her koster over 20 Kr for et Maal som den dansk Tønde. Havre tærskes ikke men høstes omtrent grøn og sælges efter Vægt. Straa med Kærnen i for en Pris fra 5–7 Kr. per 100 pd. I kunde nok Ønske at afsætte Eders Varer til disse Priser Farmerne lever mest af at sælge Uld og Slagtecreature de have mange Hundrede Faar og Køer.

De malke ikke Kørerne men Kalvene gaar og patte Kørerne og Bønderne have ikke saa megen Mælk de sel kunde bruge og Smør købe de. Alt det Smør der forhandles her er dansk Smør man ser i alle Urtekræmmer Vinduer Blikdaaser med Mærker *Busk og Comp.* København og *Otto Mønsted Aarhus* og koster 3 Kr pd. Melk koster i Byen 40 Øre for en trepægle Flaske. –

Jeg har været tilbudt en Gaard i Forpagtning her ved Byen saa langt fra Cape Town som fra København til Valby der er 1100 Tdr Land hvoraf de ca. 300 har været opdyrket, men da Manden har Penge nok har han i de sidste 5 Aar ikke dyrket en eneste Smule der er 25 temmelig gode Malkekøer paa Ejendommen som ere Rester af en større Besætning. 8 Heste 4 a 5 Vogne lidt Arbejdsredskaber, jeg kunde faa det hele for 2000 Kroner om Aaret og der er et ramponeret Teglværk, som jeg ligeledes maatte drive naar jeg fik Evne dertil og Mursten koster her 35–40 Kr pr 1000 og de koster intet at faa brændte da de brændes ved Buskene der er Overflødighed af.

Foruden at vilde istandsætte de Avlsbygninger, der ere, vilde han bygge et nyt Stuhus paa 4 Værelser. Imidlertid stillede han fra hans Standpunkt en meget rimlig Betingelse, nemlig at jeg for egne Midler skulde leve med Familie til vi kunde tage

noget ind af Jorden, dette kunde jeg ikke tilmed da jeg maatte have et Par sorte Mænd i arbejde og det vilde mindst beløbe sig til ca 2000 Kr Sagen er derfor gaaet i staa igen, dog har han lovet mig Betænkningstid i 2–3 Maaneder, dog det hjælper kun lidt da vi lige saa lidt til den Tid som nu kunde leve for egne Midler i 5 a 6 Maaneder. – Sproget her er ikke nemt at lære, da her tales baade engelsk, hollandsk og tydsk kunde jeg godt klare mig med nu og engels kan jeg nok lære at forstaa men har noget vanskelig ved at tale det, thi man bliver noget forstyret ved saa mange Sprog paa engang Bil pladre ogsaa nogle engelske og tydske Ord og nu da vi ere i Byen og han har faaet nogle engelske og tydsktalende Børn til Legekammerater vil han nok snart komme efter det.

Befolkningen her er meget forskelligt farvet, men de flæste ere sorte derpaa ere der en Mængde Gule Malajer, de sorte ere især Negere

Resten af dette store brev, 16,5 × 42 cm, 4 sider, er desværre bortkommet. Hvem er brevskriveren?

Min skoletid i Jonstrup

Af Einar Olsen

Der blev i 1898 oprettet en 4-klasses øvelsesskole ved Jonstrup Seminarium, og der blev samtidig bestemt, at børnene fra den sydlige del af Kirkeværløse bymark skulle søge undervisning der; hidtil havde de været henvist til Kr. Værløse skole hos lærer Seehusen.

Der var nu bygget en ny skolebygning med to klasseværelser samt lejlighed til en lærer, og over klasseværelserne en lejlighed til lærerinden. Midt i bygningen var der indgang til et rum, der dels tjente som entre til lærerens lejlighed, men også som trappeopgang til lærerindens lejlighed, og endelig som opholdssted for skolebørnene, når det var dårligt vejr. Langs væggene var reoler med rum til bøger og fodtøj og derover knagerækker til overtøj. Så var der to døre ind til klasseværelserne, og da rummet kun var ca. 5 × 10 alen, kan man forstå, at her var ikke let at holde orden, og atmosfæren var ikke god, når der en regnvejrsdag var duft af vådt tøj, mellem-madder og meget andet blandet der.

Det kunne vel virke beskæmmende, at staten ikke ofrede mere på komfort til en ny skole, når man ser, hvad der bevilges til moderne skolebyggeri i dag; men hverken lærere eller børn var forvænte dengang. En ting skal nævnes: Læreren og lærerinden, der boede her, måtte hente alt det vand, de skulle bruge, ved en brønd i gården bag den gamle seminariebygning. Ofte har jeg set lærer Benzon komme bærende med to spande vand i et åg over skuldrene; så lærte man sikkert at spare på det.

Omkring 1906 blev der gravet en brønd ved skolebygningen og samtidig bygget

Jonstrup seminarium. I forgrunden øvelsesskolen set fra Bringevejen. Fotograferet omkring 1906.

et opholdsrum for børnene ved den nordre gavl af skolebygningen; her var bedre plads end i det gamle.

Der var 12 to-mands borde i hvert klasseværelse, 3 trefags vinduer i ydervæggen og en stor tromlekakkelovn ved indervæggen. Der stod også et stort skab med bøger og rekvisitter, og for enden af lokalet stod katederet og til venstre herfor „den sorte tavle“ på et stativ.

Her begyndte min skolegang den 1. maj 1903. Jeg var ledsaget af min to år ældre søster og medbragte dåbsattest og koppeattest. Det var hos lærerinden, frk. Abalone Olesen, jeg skulle modtage min første undervisning og lære at skrive bogstaver; mine ældre søskende havde lært mig de trykte bogstaver, inden jeg begyndte i skolen.

Min første skolebog var Joakim Larsens ABC; heri var både de nu brugte latinske og de gamle gotiske bogstaver. De sidstnævnte lærte vi dog først efter at vi kunne stave os igennem bogen med den ny skrift. Det faldt mig besværligt at forme bogstaverne efter frk. Olesens forskrift på den sorte tavle, og ekspert i skønskrift blev jeg aldrig. De første år af min skoletid skrev vi med griffel på skifertavler. Vi skulle have en klud med til at viske tavlen ren med; men hvem kunne passe på en sådan klud? Så var det lettere at spytte på tavlen og så tørre tavlen ren med trøjeærmet. Det var absolut ikke hygiejnisk; men senere fik vi da også blyanter og papir at skrive på, og i anden klasse lærte vi at skrive med pen og blæk – med tynde, opadgående linier og tykkere, nedadgående linier – det skulle være så fint.

Anden og fjerde klasse mødte om morgenen kl. 8 og begyndte dagen med fælles

morgensang og derpå undervisning til klokken 11 eller 12; så begyndte første og tredie klasse med undervisning til klokken 2. Timerne fra 11 til 12 var på nogle dage fælles for første og anden klasse og for tredie og fjerde klasse; det var undervisning i sang og gymnastik.

I anden klasse fik vi en rigtig læsebog, „Danskbogen“; nu kom bibelhistorie og danmarkshistorie også med i timen, samt udenadslære af salmevers og afskrift af sætninger, skrevet på den sorte tavle. Den store billedbibel levendegjorde beretningerne fra det gamle testamente, og nu fik vi lærer Benzon til undervisning i regning; han havde en dejlig levende måde at gøre det på.

I tredie klasse kom seminarieeleverne med i undervisningen under tilsyn af de forskellige faglærere. Der var to elever sammen til at undervise hver klasse, og undervisningen omfattede fagene: Dansk, geografi, naturhistorie, verdenshistorie, fysik, gymnastik og sang. Her havde jeg bl. a. Rudolf Bruhn og hans makker, Ch. Lauritzen til undervisning; to dejlige lærere og vistnok meget gode venner. Jeg husker dem også tydeligt fra deres deltagelse i dilettantforestillingen i 1908, hvor seminarieeleverne opførte Hostrups „Et Eventyr på Fodrejsen“; de spillede henholdsvis studenterne Herløv og Ejbæk, to roller, der vistnok var som skabt for dem.

Rudolf Bruhn skrev inden sin alt for tidlige død i 1918 bl. a. bogen „De Seks“, der skildrer livet på Jonstrup Seminarium. Han var stærkt interesseret i spejderbevægelsen inden for KFUM, og hans lille bog „I Sommerlejr“, fortæller om en flok spejderdrenge's oplevelser i sommerferien – absolut ikke kedelig læsning.

Ved seminarieelevernes afsluttende eksamen var der også en opgave i praktisk undervisning af børnene, hvor vi så agerede klasse. Når så eksamen var forbi, inviterede de nyudnævnte lærere os børn på skovtur, hvor vi legede røvere og soldater, to mand frem for en enke, eller underholdt os på anden måde, alt medens godteposerne gik på omgang.

Omkring årene 1903–04 skete der store forandringer på Seminariet, som også kom til at berøre børneundervisningen. En del af seminarieeleverne havde tidligere sovet på en fælles sovesal på første sal over gymnastiksalen. Dette rum blev nu omskabt til sang- og musiklokale med flygel, klaver og orgel samt andre instrumenter, der dog ikke alle blev brugt. Sanglærer K. Steensen var meget dygtig i sit fag og gik op i sit arbejde med liv og sjæl. Vi børn var meget glade for ham; han var en rar lærer.

Vi havde i tredie og fjerde klasse 2 fælles sangtimer ugentlig. Undervisningen omfattede nodelære, fællessang af danske sange og 3-stemmig udførelse af udvalgte sange, som passede hertil. Vi fik også forklaring på de forskellige instrumenters opbygning og virkemåde. Der kunne nås meget på to ugentlige timer, når interessen var til stede både hos lærer og elever. I sommeren 1908 var vi 6 piger og 6 drenge, der blev udtaget til på Danmarks Lærerhøjskole at vise, hvor langt man kunne nå i sangundervisningen i børneskolen. Hr. Steensen høstede megen anerkendelse for sit arbejde, og som tak for vores indsats kom vi i Zoologisk Have om eftermiddagen.

Jeg tror, det var meget dygtige lærere, der var ansat ved Seminariet dengang. Jeg tænker ofte på seminarielærer F. Johansen, lærer i regning, matematik og fysik, der, til trods for at Seminariets fysiske samling ikke var meget større, end hvad mange skoleelever har idag privat, dog fik lært eleverne, og da også vi børn, de

grundlæggende principper i faget; – det var måden, undervisningen blev givet på.

I tredje og fjerde klasse fik vi to ugentlige gymnastiktimer. Lærer i gymnastik var J. Hansen, en høj, mager mand – nogle sagde en streng mand, – jeg vil nævne ham som retfærdig og reel som få. Alt skulle være korrekt, hvilket også satte sit præg på elevernes kunnen. Der var da også en seminarieelev med på det danske gymnastikhold ved olympiaden i London i 1910.

Om sommeren kunne vi spille fodbold. Det var en meget dårlig fodboldbane, der hørte til seminariet, men vi fik da god motion, og det var måske det vigtigste.

Hvert efterår spillede seminarieeleverne dilettantkomedie, og her måtte så nogle elever spille dameroller, men det gik udmærket. Det var morsomt for os børn at overvære generalprøven; det kostede 35 øre. Den store aften var forestillingen for elevernes pårørende og for de inviterede unge damer. Der var nemlig bal bagefter, og grunden til en del senere ægteskaber blev nok lagt ved disse baller; men den mandlige ungdom i omegnen så med skepsis herpå og kaldte seminarieeleverne for „Sødmælkskalve“. Jeg ved ikke i hvilken forbindelse, man har fundet frem til dette skældsord.

Een gang om året kom sanginspektør Nebelong på besøg for at kontrollere vor kunnen på det sanglige område. Det var en stor dag for os børn, for to af os blev så sendt til købmanden for at købe for 2 kr. bolcher, der blev delt ud mellem os alle; tænk, hvad man kunne få for 2 kr. dengang.

Der var to fædrelandssange, hvor vi af hver skulle lære de tre første vers udenad. Det klarede vi til hr. Nebelongs tilfredshed, og så fortalte han følgende lille historie fra sin inspektionstur: Jeg kom til en skole, hvor jeg hurtigt blev klar over, at børnenes sanglige kunnen ikke var særlig god; men jeg mente dog, at vor nationalsang „Kong Kristian stod ved højen mast“ burde de kunne synge de tre første vers af, og bad læreren lade børnene synge den; men læreren svarede, at han ikke ønskede at lære børnene krigssange, hvortil hr. Nebelong sagde: „Så vil de måske lade børnene synge „Kong Kristian lægger ned sit sværd“; men det var man ikke forberedt på. Her blev vist ikke givet bolcher ud.

Hr. Nebelong var en morsom mand, der som eksaminator af seminarieeleverne kunne komme med barokke udtalelser, der fik de tilstedeværende til at trække på smilebåndet, som da han f. eks. bad en ældre elev, der havde antydning af „måne“, spille „Alt oprejst månen står“.

Da lærer Højmark i Knardrup for tredje gang søgte at få eksamen i orgelspil, bad hr. Nebelong ham spille: „Så vil vi da sige hverandre farvel“. (fortalt af Rudolf Benzon).

En episode fra min skoletid husker jeg ganske tydeligt; det var da kong Christian den IX døde. Da min bror og jeg om morgenen ankom til skolen, var alle samlet omkring den store flagstang i skolegården. Flaget skulle „sættes på halv“, men flagsnoren var knækket. Man fik så rejst den længste stige, der fandtes på stedet, og med flaget over skulderen gik en af seminarieeleverne, Roland Hansen, nu op ad stigen, klatrede de sidste meter op, bandt flaget fast og blev modtaget med klapsalver af sine kammerater, da han var vel nede på jorden igen. Næste dag var der rejst en

ny flagstang på stedet, hvor den nu findes. Roland Hansen blev gift med gymnastiklærer Hansens ældste datter Anna.

Det var en stor oplevelse for mig, når skolebørn, seminarieelever og lærere den sidste time før juleferien samledes i musiksalen for at synge nogle julesalmer, og når da hr. Steensen spillede på orglet, og dets toner blandede sig med klare barne- og mandsstemmer i melodien til: „Det kimer nu til julefest“, da var julestemningen kommen.

Børneskolen her på Seminariet var absolut et godt undervisningssted. Desværre var det vel de færreste, der fik det fulde udbytte af undervisningen. De fleste børn havde meget legemligt arbejde hjemme dengang og deraf følgende ringe tid til at interessere sig for lektierne; men lærerens personlige samtaler med børnene om emnerne var af stor værdi. Her blev sluttet en kontakt mellem børn og voksne.

Det gamle ord: „Hvad man i ungdommen nemmer, man ej i alderdommen glemmer“, står stadig ved magt. Et ord, lærer Benzon stærkt indprentede os børn, var dette: „Du skal elske din næste som dig selv“. Hvor ville meget være anderledes i verden, hvis dette blev efterlevet.

Jeg vil altid mindes min skoletid med glæde og taknemlighed.

— — Billedet fra øvelsesskolen ved Jonstrup Seminarium med alle børnene er sikkert fra 1906, idet ingen af de yngste børn er født i 1900-tallet. Det er overladt os af fru Alliz Petersen i Jægersborg, hvis afdøde mand, Aage L. Petersen, skrev om sin barndoms by, Bringe, der blev trykt i årsskrift 1971.

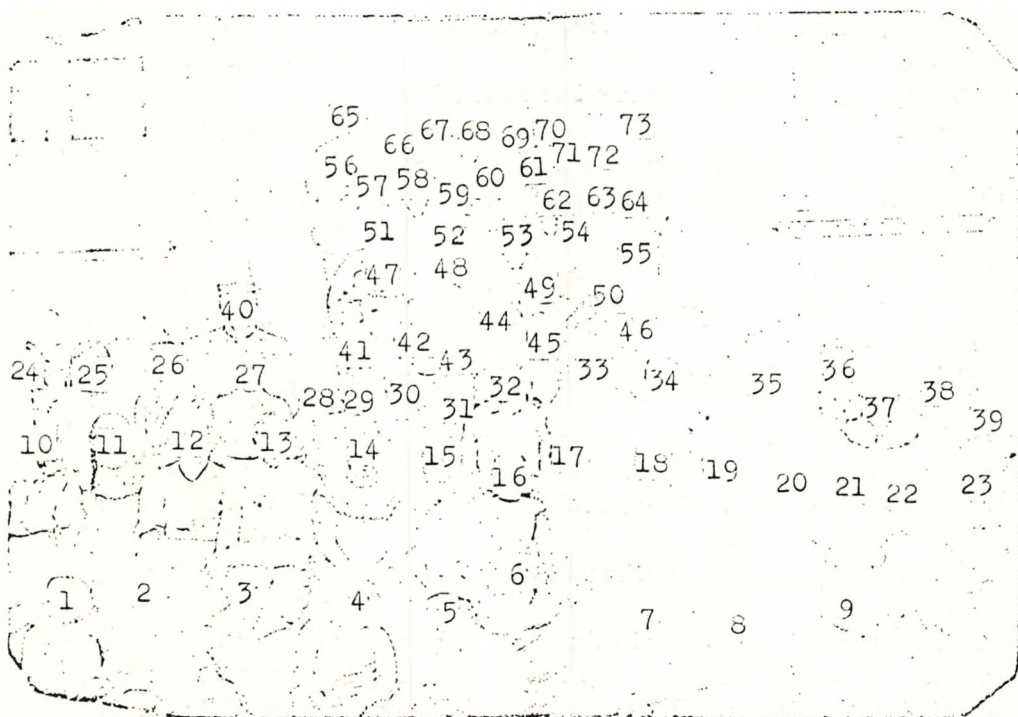
Billedet får nu lov til at illustrere Einar Olsens artikel „Min skoletid i Jonstrup“. Einar Olsen blev født på Paradisgården den 8. marts 1896, og det er da også ham, der har genkendt de fleste af de 71 elever, store og små. Folketællingslisterne fra 1901 og 1906 har været anvendt i en hel del tilfælde.

Den efterfølgende registrering af de enkelte elever med angivelse af faders (moders) navn og adresse skulle gøre det muligt for dem selv eller deres efterkommere at genkende de forskellige.

1. Laurits, søn af arb.md. Aksel Andersen, som boede i huset ved Bringepladsen, der senere blev købt af arb.md. Hans Petersen.
2. Peder, søn af skovløber Lars Nielsen.
3. Aage, søn af arb.md. Hans Petersen, Bringe.
4. Aksel, broder til nr. 1. Laurits Andersen.
5. Anders, søn af tømrer L. P. Larsen, Måløv.
6. Ludvig, søn af hegnsmd. Jens Petersen, Vangehus.
7. Poul, søn af kunstmaler Eiler Sørensen, Måløv.
8. Ukendt dreng.
9. Henry, søn af handelsgartner Karl Knudsen, Måløv Krat.
10. Kristine, dt. af gdr. K. Nielsen, Pilekær, Jonstrupvang.
11. Inger, dt. af kunstmaler Eiler Sørensen, Måløv.
12. Emmy, dt. af hegnsmd. Jens Petersen, Vangehuset.
13. Karen, dt. af maskinm. Ferd. Fischer, Søndersø Vv.
14. Anna, dt. af afbg. Jørgensen, Fugleburhusene, Måløv.
15. Harriet, dt. af købmd. Anders Olsen, Jonstrup.
16. Esther, dt. af Mads Castella, Bringe.
17. Thyra, dt. af kedelp. Anders Hansen, Søndersø Vv.
18. Louise, dt. af købmd. Vilh. Nielsen, Måløv.
19. Marie, dt. af købmd. Vilh. Nielsen, Måløv.
20. Ingeborg, dt. af arb.md. Jens Arvidsen, Åhuset, Jonstrup.

21. Emma, dt. af gdr. Jens Børresen, Jonstrupvang.
22. Ingeborg, dt. af handelsgartner Karl Knudsen, Måløv Krat.
23. Ingeborg, dt. af gdr. A. Andersen, Baunegård, Jonstrupvang.
24. Louise, dt. af portner P. Kauring, Jonstrup S.
25. Olivia, dt. af gdr. Niels Madsen Olsen, Paradisgården, Kr. V.
26. Karen, dt. af arb.md. Jens P. Petersen, Søhuset, Jonstrupvang.
27. Agnes, dt. af gårdbest. Hans Nielsen, Bringege., Bringe.
28. Elisabeth, dt. af gdr. Kr. Nielsen, Pilekær, Jonstrupvang.
29. Vera, dt. af maskinm. Ferd. Fischer, Søndersø Vv.
30. Kirstine, dt. af Johanne Pedersen, Bringe.
31. Anna Marie, dt. af arb.md. Jens Arvidsen, Åhuset, Jonstrup.
32. Ukendt dreng.
33. Mary, dt. af tømrer L. P. Larsen, Måløv.
34. Ella Kristine, dt. af gdr. Lars Kn. Jensen, Fruegård, Kr. V.
35. Lærerinde, frk. Abalone Olesen, Jonstrup S.
36. Kristine, dt. af arb.md. Hans Petersen, Bringe.
37. Anna, dt. af gdr. Kr. Svendsen, Valgerholm, Jonstrupvang.
38. Karen, dt. af postbud Anders Jørgensen, Måløv.
39. Lydia, dt. af Oluf Philipsen, Måløv.
40. Lærer Rudolf Benzon.
41. Anna, dt. af Lauritz Hansen, Kristinelyst, Kr. Værløse mark.
42. Hilda, dt. af købmd. Anders Olsen, Jonstrup.
43. Rigmor, dt. af portner P. Kauring, Jonstrup S.
44. Inger, dt. af lærer Rudolf Benzon, Jonstrup S.
45. Helga, dt. af gdr. Kr. Nielsen, Pilekær, Jonstrupvang.
46. Ukendt dreng.
47. Annina, dt. af fyrbøder Anders Hansen, Søndersø Vv.
48. Elna, dt. af afbg. Hans Hansen, Måløv Krat.

49. Akselline, dt. af daglejer Anders Hansen, Jonstrupvang.
50. Gudrun, dt. af gdr. Kr. Nielsen, Pilekær, Jonstrupvang.
51. Laurits, søn af gdr. A. Andersen, Baunegården, Jonstrupvang.
52. Peter, søn af Johanne Petersen, Bringe.
53. Karl Nielsen, plejesøn hos husejer Søren Nielsen, Jonstrupvang.
54. Einar, søn af afbg. Hans Hansen, Jonstrupvang.
55. Hans, søn af afbg. Anders Hansen (v. Langdyssegård), Bringe.
56. Ukendt dreng.
57. Georg, søn af arb.md. Hans Petersen, Bringe.
58. Max Jørgensen, i pleje hos gdr. Lars Jørgensen, Ll. Paradisgård, Kr. Værløse.
59. Rudolf, søn af lærer Rudolf Benzon, Jonstrup S.
60. Karl, søn af gdr. Lars Kn. Jensen, Fruegård, Kr. Værløse.
61. Laurits, søn af skovløber Hans Jensen, Egebjergus.
62. Valdemar, søn af gdr. Jens Mortensen, Skovgård, Jonstrupvang.
63. Mouritz, søn af Mads Castella, Bringe.
64. Kristian, søn af handelsgartner Karl Knudsen, Måløv Krat.
65. Peter, søn af arb.md. Jens Arvidsen, Åhuset, Jonstrup.
66. Jens, søn af gdr. Christoffer Hansen, Søndergård, Ll. Værløse.
67. Martin, søn af kedelp. H. P. Jensen, Sønderø Vv.
68. Niels, søn af gdr. Lars Larsen, Skovgård, Ll Værløse.
69. Johannes, søn af afbg. Larsen, Fugleburhusene, Måløv.
70. Hans, søn af hegnsmd. Jens Petersen, Vangehuset.
71. Einar, søn af gdr. Niels Olsen, Paradisgd., Kr. V.
72. Ukendt dreng.
73. Kristian, søn af arb.md. Jens Arvidsen, Åhuset, Jonstrup.

Ny Vise
om det bekjendte
S k o v b a l
ved Pindseboegen

i lille Harreskov 2den Pindseboegen.

Kbhvn. 1864. — Forlagt af, samt trykt hos Behrends Enke.

*Til Melodien: Den slesvigske Gjæst,
eller: Her i Byen klages over fattigdom.*

I lille Harreskov var nylig :/: Pindsefest, :/:
Fredrichsen han gjorde der en :/: farlig Blæst, :/:
Sikken en Beværtning at han :/: stillede op, :/:
Mangen sulten Fyr han gottede der sin Krop.
Rask det gik med Varerne na :/: turligviis. :/:
Fredrichsen han solgte ud til :/: Indkjøbspriis, :/:
Mange Stakler morede dem for :/: Ingenting, :/:
Levede flot og gjorde saadan store Sving.

Fredrichsen han sugede paa :/: sin Cigar, :/:
Tænkte her jeg meget at be :/: stille har, :/:
Men naar saa han siden tæller :/: Pengene, :/:
Bli'er det vist en tynd Fortjeneste.
Mutter Fredrichsen staaer ved sit :/: Smørrebrød, :/:
Tænker Gud hvor fælt de spise, :/: Hilledød, :/:
Andre holder meer af hendes :/: Kaffetaar, :/:
Det er noget som der ej til Hodet gaaer.

Og en Snurrepibe var der :/: stillet op, :/:
Der jeg kjørte så det krilled :/: i min Krop. :/:
J. Johansen passede sin :/: gamle Dont, :/:
Tænkte lad blot Gyngen dygtig kjøre rundt.
Peter stod med Klokken for at :/: passe paa, :/:
At man ei for lange Toure :/: skulde faae, :/:
To Hornister sad og blæste :/: en Galop, :/:
Men dog ikke før man kom i Gyngen op.

Saa faaer Peter fat i Klokken :/: hvilken Fryd, :/:
Nu skal vi nok til at høre :/: Klokkelyd, :/:
Men Musikken den maa holde :/: sig parat, :/:
Og de blæste os en Vals som var krabat.
Alting er saa deilig i den :/: stille Nat, :/:
Karlene de gyngte maa med :/: hver sin Skat, :/:
Atter Klokken lyder fra den :/: samme Mand, :/:
Ei for fire Skilling meer man gyngte kan.

Lidt derfra man høre kan en :/: farlig Støi, :/:
Det er Dansen ved den gamle :/: Ønskebøg, :/:
Hele den Musik var To som :/: gned Viol, :/:
Men Hornisterne dem gjorde heelt til Aal;
O de Stakler tjente vistnok :/: meget lidt, :/:
Stadig raabte Mange: her vi :/: dandse frit, :/:
Pigerne fik ogsaa dygtig :/: svinget om, :/:
Det var ogsaa derfor de til Festen kom.

Mange kommen var blot for at :/: kikke til, :/:
Deres Mening ei jeg her for :/: tælle vil, :/:
Mange Piger kommen var af :/: anden Grund, :/:
Ikke for at dandse eller kjøre rundt.
O i Skovens Skygge der er :/: yndigt Læ, :/:
Der man Hvile finder under :/: hvert et Træ, :/:
Derfor ogsaa Mange sad i :/: Græsset ned, :/:
For at kunde nyde Skovens Kjølighed.

I året 1972 har foreningen haft følgende tilgang af nye medlemmer

(Postadr.: 2750 B. = Ballerup, 2890 H. = Hareskovby og 3500 V. = Værløse).

- Almtorp, Henning, Højeloft Vænge 228,
3500 V.
- Bertelsen, Rita, fru, Klostergårdsvej 9, 3500 V.
- Bork-Christensen, Kurt, programmør, Tibberupalle 80, 2890 H.
- Bro, Henning, gymn.elev, Nordtoftevej 71,
3520 Farum.
- Byggepladsen Vesterbo, Kr. Værløsevej 53 A,
3500 V.
- Carlsen, Knud Vistrup, ing., Kærmindevej 4,
3500 V.
- Christiansen, Johan, toldkontrollør, Birkedals-
husene 22, 3500 V.
- Engelin, Lotte, fru, Ll. Værløsevej 73, 3500 V.
- Frimann, Grethe Bente, fr. Gl. Hareskovvej
359, 2890 H.
- Grormsen, Knud, advokat, Lindealle 7, 2750 B.
- Hansen, Anders, Toftegårdsvej 19, 3500 V.
- , Jørn Jul, Bringevej 32, Jonstrup, 2750 B.
- Hjalager, Susanne og Bjørn, Skolekrogen 97,
3500 V.
- Holst, Ingrid og Albert, skattekontroll., Linde-
vej 56, 2890 H.
- Høffding, Otto, ing., Østerbrogade 124,
2100 Kbh. Ø.
- Jensen, Annie, fr., Tibberupalle 73, 2890 H.
- Johansen, Anna, fru, Nellikevej 1, 3500 V.
- Jonassen, Jytte, fru, Inasvej 31, 3500 V.
- Juhl, Rasmus, ing., Skovbovænget 7, 2890 H.
- Jørgensen, Svend Erik, Ganløse Mørke,
2760 Måløv.
- Knudsen, Gunn., ing., Tingmosen 23,
3500 V.
- Kristensen, J. Pilgaard, civ.ing., Højeloft Væn-
ge 184, 3500 V.
- Larsen, Jørgen, Skolekrogen 107, 3500 V.
- , Rita Lindschov, kasserer, fr., Gammel-
mosevej 72, 2800 Lyngby.
- , Erik, reparatør, Skovmosealle 12, 2890 H.
- Low, Søren, organist, Skovgårdsalle 5. 2. tv.,
3500 V.
- Ludvigsen, Gerda, fru, Franckesvej 2, 2. tv.,
2000 Kbh. F.
- Madsen, Helvig, fru, Ll. Værløsevej 57,
3500 V.
- , Benny, montør, Ritavej 11 C, 2500 V.
- , Dan, montør, Skovgårdsalle 1, st. tv.,
3500 V.
- Matthiesen, Eva, fru, Bostedet 36, 3500 V.
- Mohr, Grethe, fru, Risbjergvej 23,
2650 Hvidovre.
- Mortensen, Oluf, Sandbjerggade 42, 2. th.,
2200 Kbh. N.
- Nielsen, Lise, frk., Klosterbakken 22, 3500 V.
- , S. J., montør, Tibberupalle 10, 2890 H.
- Nørgaard, M., civ.ing., Helenestien 10,
3500 V.
- Pedersen, Else og Freddy Juul, Skovgårdsalle
11, 3500 V.
- Petersen, Robert, chauffør, Toftebo 18, 2. tv.,
3500 V.
- , Ellen, fru, Skovrødgård, Freerslev,
3330 Gørløse.
- , Gunn. Moss, nattevagt, Kr. Værløsevej
43, 2. tv., 3500 V.
- , Erling, værkfører, Birkedalshusene 35,
3500 V.
- Poulsen, Gertrud og Adam, Højeloft Vænge
124, 3500 V.
- Rasmussen, Lilian og Raymond, Kløvervej 7,
2890 H.
- , Ellen, fru, Enebærvej 5, 3500 V.
- Skipper, Poul, assistent, Ryetbo. Blok 3. nr. 54,
3500 V.
- Steinmüller, Lissi og Bent, eksp.leder, Askevej
16, 3500 V.
- Sørensen, Magda, fru, Toftebo 18, 2. th.,
3500 V.
- Wunderlich, Ulla, lærer, fru, Vesterbo 38,
3500 V.
- Zigler, T., cand. merc., Mosegård Park 12,
3500 V.

